

SECHENOV UNIVERSITY
LIFE SCIENCES

AMSEEA

Azerbaijan Medical Simulation
Education Association

SIMULATION CENTER
SECHENOV UNIVERSITY
BAKU

OSKİ BƏLƏDÇİSİ

Mamalıq və ginekologiya üzrə praktik bacarıqlar

İxtisas:
Müalicə işi

Stansiyannın iş müddəti

Vərdişin yerinə yetirilməsinin ümumi müddəti – 10 dəqiqə.

Akkreditə olunan şəxsin stansiyada keçirdiyi vaxt – 8,5 dəqiqədən az olmayaraq (praktik vərdişi vaxtından əvvəl yerinə yetirdikdə “Stansiyaya daxil olun, ID nömrənizi səsəndirin və tapşırığa qulaq asın” səs komandası verilənə qədər akkreditə olunan şəxs stansiyada qalır).

Praktik vərdişin yerinə yetirilmə müddəti

Komandanın səsəndirilmə vaxtı	Səs komandası	Akkreditə olunan şəxsin fəaliyyəti	Vərdişin yerinə yetirilməsi müddəti
0'	Stansiyaya daxil olun, ID nömrənizi səsəndirin və tapşırığa qulaq asın	Stansiyannın tapşırığına (brifinq) qulaq asın. Stansiyada fəaliyyətin başlanması	0,5'
8,0'	Sizin bir dəqiqəniz qalıb	Stansiyada fəaliyyətin davam etdirilməsi	8,5'
9,0'	Vaxtınız bitdi	Növbəti komandanı gözləyin	1'

Situasiyaların (ssenarilərin) siyahısı

№	Situasiya (ssenari)
1	Doğuşa yaxın müddətdə hamilənin müayinəsi
2	Doğuş

Ssenarilərin seçimi və ardıcılığı imtahan keçirildiyi gün komissiyaya üzvü tərəfindən müəyyən edilir.

Doğuşa yaxın müddətdə hamilənin müayinəsi

Akkreditə olunan şəxs üçün məlumat (brifinq)

Siz həkim mama-ginekoloqsunuz. Kabinetdə sizi mamalıq müayinəsi üçün hamilə qadın gözləyir. Sağ tərəfə keçib başlaya bilərsiniz. Hərəkətlərinizi səsəndirin.

Vərdişin yerinə yetirilməsi alqoritmi

Nö	Akkreditə olunan şəxsin fəaliyyəti
1	Pasiyentlə salamlamaq
2	Özünü təqdim etmək, öz rolunu qeyd etmək
3	Pasiyenti identifikasiya edərək vəziyyəti haqqında məlumat almaq
4	Pasiyentdən son aybaşı tarixi (SAT) haqqında məlumat almaq
5	Doğuşun ehtimal edilən tarixini (DET) hesablamaq
6	Pasiyenti aparılacaq manipulyasiya haqqında məlumatlandırmaq
7	Prosedurun keçirilməsi üçün məlumatlandırılmış könüllü razılığın mövcudluğundan əmin olmaq
8	Əlləri gigiyenik üsulla təmizləmək
9	Birdəfəlik müayinə əlcəklərini geyinmək
Xarici mamalıq müayinəsinin keçirilməsi (dölün palpasiyası):	
10	Pasiyentin sağ tərəfində üzünü pasiyentin üzünə doğru dayanaraq müayinəyə başlamaq
11	I Leopold üsulu: hər iki əlin ovuc səthini uşaqlıq dibini sıx tutacaq şəkildə, barmaq ucları bir-birinə yönəlmiş vəziyyətdə uşaqlığın dibində yerləşdirmək
12	I Leopold üsulunun məqsədini səsəndirmək
13	II Leopold üsulu: hər iki əlin ovuc və barmaqlarıyla uşaqlığın yan divarlarına ehtiyatla təzyiq göstərilir
14	II Leopold üsulunun məqsədini səsəndirmək
15	III Leopold üsulu: bir əllə gələcək hissə tutularaq ehməlcə sağ və sol istiqamətdə hərəkət etdirilir
16	III Leopold üsulunun məqsədini və dölün gələcək hissəsini səsəndirmək
17	Öz mövqeyini dəyişərək üzünü pasiyentin ayaqlarına doğru dayanaraq müayinəni davam etdirmək
18	IV Leopold üsulu: hər iki əli çanaq girəcəyinin üzərində yerləşdirərək onları yaxınlaşdırmaq
19	IV Leopold üsulunun məqsədini səsəndirmək
Dölün auskultasiyası	
20	Mamalıq stetoskopunun geniş hissəsini ananın qarnına sıxmaq
21	Dölün ürək vurğusunun eşidilmə sahəsini düzgün müəyyən etmək
Dölün təqribi çəkisinin hesablanması	
22	Qarının çevrəsini ölçmək: santimetr lentini arxadan bel, öndən göbək səviyyəsində yerləşdirmək

23	Uşaqılıq dibinin hündürlüyünü ölçmək: santimetr lenti qarın nahiyəsinin orta xətti boyunca yerləşdirilir, simfizin yuxarı kənarıyla uşaqılıq dibinin ən hündür nöqtəsi arasındakı məsafəni ölçmək
24	Aşağıdakı qayda ilə DTÇ hesablamaq: $UDH (sm) \times QC (sm) \pm 200$ qr
Böyük çanağın ölçülərinin müəyyən edilməsi	
25	Çanaq ölçəni düzgün tutmaq: hər iki əlin böyük və şəhadət barmaqları ilə çanaq ölçənin düymələri tutulur, çanaq ölçənin şkalası yuxarı doğru olmalıdır
26	Birinci köndələn ölçü - distantia spinarum təyin edilir (normanı səsləndirmək)
27	İkinci köndələn ölçü - distantia cristarum təyin edilir (normanı səsləndirmək)
28	Üçüncü köndələn ölçü - distantia trochanterica təyin edilir (normanı səsləndirmək)
29	Pasiyentdən vəziyyətini dəyişməyi xahiş etmək (sol yanı üstə çevrilib sol ayağını bud-çanaq və diz oynaqında yığmalıdır)
30	Dördüncü düz ölçü - conyugata externa təyin edilir (normanı səsləndirmək)
31	Conyugata externa-ya əsasən conyugata vera təyin edilir
Yekunlaşma	
32	Hamilə qadına müayinənin bitdiyi haqqında məlumat vermək
33	Əlcəkləri çıxarıb B sinif tullantı qabına utilizasiya etmək
34	Əlləri gigiyenik üsulla təmizləmək
35	Hamilə qadına müayinə nəticələri barədə məlumat vermək

Doğuş

Akkreditə olunan şəxs üçün məlumat (brifinq)

Siz həkim mama-ginekoloqsunuz. Doğuş zalında sizi doğan qadın gözləyir. Sol tərəfə keçib başlaya bilərsiniz. Hərəkətlərinizi səsəndirin.

Vərdişin yerinə yetirilməsi alqoritmi

Nö	Akkreditə olunan şəxsin fəaliyyəti
1	Pasiyentlə salamlamaq
2	Özünü təqdim etmək, öz rolunu qeyd etmək
3	Pasiyenti identifikasiya edərək vəziyyəti haqqında məlumat almaq
4	Pasiyentin şikayətlərini soruşmaq: <ul style="list-style-type: none"> • sancıların başladığı vaxt • sancıların xarakteri • dölyanı mayenin axdığı vaxt • uşaqlıq yolu ifrazatının olması • uşaqlıq yolu ifrazatının xarakteri
5	Əlləri gigiyenik üsulla təmizləmək
6	Steril əlcəkləri geyinmək
Doğuşun fiziologiyası	
7	Uşaqlıq boynunun açılma dərəcəsini təyin etmək
8	Ön ənsə gəlişində doğuşun biomexanizmini nümayiş etdirmək
9	Uşaq doğulduqdan sonra ananın qarnı üzərində yerləşdirmək
10	Göbək ciyəsinə göbək halqasından 10 sm, digəri isə ondan 2 sm aralı olmaqla iki ədəd Koxer sıxacı keçirmək
11	Kəsiləcək nahiyəni antiseptik vasitə ilə işləmək (təsvir etmək)
12	Tibbi qayçı ilə ciyəni Koxer sıxacları arasında kəsmək (təsvir etmək)
13	Uşağı Koxer sıxacı ilə bərabər neanatoqla vermək (şerti olaraq)
14	Doğuşun III dövrünün aktiv aparılmasını səsəndirmək <ul style="list-style-type: none"> • qanaxmanın profilaktikası üçün uşaq doğulduqdan sonra 1 dəqiqə ərzində anaya əzələdaxili 10 TV və ya venadaxili 5 TV oksitosin inyeksiyasını yerinə yetirmək • göbək ciyəsi kəsimini tarım saxlamaq • cift xaric olduqdan dərhal sonra uşaqlığın xarici masajı
Ciftin ayrılma əlamətlərinin yoxlanılması	
15	Şreder əlamətini yoxlamaq (təsvir etmək)
16	Çukalov əlamətini yoxlamaq (təsvir etmək)
17	Alfeld əlamətini yoxlamaq (təsvir etmək)
18	Kleyn əlamətini yoxlamaq (təsvir etmək)
Ayrılmış ciftin xaric edilməsi üsulları	
19	Abuladze üsulunu səsəndirərək tətbiq etmək
20	Krede üsulunu səsəndirərək tətbiq etmək
21	Henter üsulunu səsəndirərək tətbiq etmək

22	Doğulmuş ciftin tamlığını yoxlamaq
Fizioloji zahılıq dövrü	
23	Doğuşdan sonra ilk 1 saatda hər 15 dəqiqədən bir, 2-ci saatda 30 dəqiqədən bir uşaqılıq masaj edilir (səsləndirmək)
24	Gec zahılıq dövrünün müddəti və idarə olunması (səsləndirmək və təsvir etmək)
25	Uşaqılığın ölçüsünə əsasən doğuşdan sonrakı neçənci gün olduğunu təyin etmək
26	Əlcəkləri çıxarıb B sinif tullantı qabına utilizasiya etmək
27	Əlləri giginenik üsulla təmizləmək

Akkreditə olunan şəxslə dialoq

çərçivəsində giriş məlumatının nümunə mətnləri

№	Akkreditə olunan şəxsin fəaliyyəti	Giriş mətni
1	Akkreditə olunan şəxs pasiyentin soyadı, adı və yaşını dəqiqləşdirdiyi zaman	«Leyla Məmmədova, 30 yaş»
2	Vəziyyətini soruşduğu zaman	«Normal»
3	Prosedura könüllü məlumatlı razılığın mövcudluğunu yoxlayarkən	«Hesab edək ki, könüllü-məlumatlı razılıq alındı»
4	Pasiyentdən SAT dəqiqləşdirilərkən	«XX.02. – 10.02.2023»
5	Əlləri gigiyenik üsulla təmizləməyə cəhd etdikdə	«Hesab edək ki, əllər təmizləndi»
6	I Leopold manevrini yerinə yetirdikdə	«Döln yumşaq, qeyri-müəyyən formalı iri hissəsi təyin edilir»
7	II Leopold manevrini yerinə yetirdikdə	«Sağ tərəfdən hamar, düz hissə əllənir, sol tərəfdə xırda hissələr təyin edilir»
8	III Leopold manevrini yerinə yetirdikdə	«Döln yuvarlaq, sərt iri hissəsi təyin edilir»
9	IV Leopold manevrini yerinə yetirdikdə	«Kiçik çanaq girəcəyinə sıxılmışdır»
10	Dölnün ürək döyüntülərini dinlədikdə	«Dölnün ürək döyüntüsü dəqiqədə 140 vuruq, aydıdır, ritmikdir»
12	Qarının çevrəsini ölçdükdə	«100 sm»
13	UDH ölçdükdə	«32 sm»
14	Xarici konyuqatanı ölçmək üçün pasiyentdən sol yanı üstə çevrilməsini xahiş etdikdə	«Hesab edək ki, pasiyent sol yanı üstə çevrildi»
15	Əlləri gigiyenik üsulla təmizləməyə cəhd etdikdə	«Hesab edək ki, əllər təmizləndi»

**Akkreditə olunan şəxslə dialoq
çərçivəsində giriş məlumatının nümunə mətnləri**

№	Akkreditə olunan şəxsin fəaliyyəti	Giriş mətni
1	Akkreditə olunan şəxs pasiyentin soyadı, adı və yaşını dəqiqləşdirdiyi zaman	«Leyla Məmmədova, 30 yaş»
2	Vəziyyətini soruşduğu zaman	«Normal»
3	Akkreditə olunan şəxs pasiyentdən hansı şikayətləri olduğunu dəqiqləşdirdikdə	«Sancı var, dölyanı maye axdı»
4	Sancıların başladığı vaxt və xarakteri haqqında soruşduğu zaman	«1/2/3/5/7/9 saat əvvəl başlayıb, tutmaşəkili»
5	Dölyanı mayenin axmağa başladığı vaxt barədə məlumatı soruşduqda	«1 saat əvvəl axıb»
6	Uşaqlıq yolu ifrazatının xarakteri haqqında soruşduğu zaman	«Dölyanı maye»
7	Əlləri gigiyenik üsulla təmizləməyə cəhd etdikdə	«Hesab edək ki, əllər təmizləndi»
8	Göbək ciyəsini kəsməyə cəhd etdikdə	«Hesab edək ki, göbək ciyəsi kəsildi»
9	Ciftin ayrılma əlamətlərini yoxladıqdan sonra	«Ciftin ayrılma əlamətləri müsbətdir, lakin qadın cifti doğa bilmir»
10	Ciftə baxış keçirdikdə	«Cift bütövdür»
12	Əlləri gigiyenik üsulla təmizləməyə cəhd etdikdə	«Hesab edək ki, əllər təmizləndi»

İstinad məlumatı

Son aybaşı tarixinə (SAT) əsasən doğuşun ehtimal edilən tarixinin (DET) hesablanması:

Hamilə qadından son aybaşının tarixi öyrənilir. Qeyd edilmiş tarixdən 3 ay geri sayılır və üzərinə 7 gün əlavə olunur.

Leopoldun müayinə üsulları:

I Leopold müayinəsinin məqsədi: uşaqlıq dibinin hündürlüyünü və uşaqlıq dibində olan dölün iri hissəsini təyin etməkdir. I Leopold üsulu: hər iki əlin ovuc səthini uşaqlıq dibini sıx tutacaq şəkildə, barmaq ucları bir-birinə yönəlmiş vəziyyətdə uşaqlığın dibində yerləşdirilir.

II Leopold müayinəsinin məqsədi: dölün vəziyyətini, mövqeyini və görkəmini təyin etməkdir. Hər iki əlin ovuc və barmaqlarıyla uşaqlığın yan divarlarına ehtiyatla təzyiq göstərilir.

III Leopold müayinəsinin məqsədi: dölün gələcək hissəsini təyin etməkdir; əgər sərt və hərəkətlidirsə baş gəlişidir, əgər yumşaq və hərəkətsizdirsə çanaq gəlişidir. Sağ əllə gələcək hissə tutulur, daha sonra ehmalca sağ və sol istiqamətdə hərəkət edilir.

IV Leopold müayinəsinin məqsədi: dölün gələcək hissəsinin kiçik çanaq müstəvilərinə olan münasibətini təyin etməkdir. Üzü pasiyentin ayaqlarına doğru dayanaraq hər iki əli çanaq girəcəyinin üzərində yerləşdirərək onları yaxınlaşdırmaq lazımdır.

Hamilə qadının qarın çevrəsinin ölçüsü:

Hamiləliyin sonlarına doğru qarınının çevrəsi 90-100 sm təşkil edir. QÇ 100 sm-dən yuxarı olması çoxsululuq, iri döl, piylənmə, dölün köndələn vəziyyəti və s. asılı ola bilər.

Ciftin ayrılma əlamətləri:

Əgər qanaxma yoxdursa ciftin ayrılmasını 30 dəqiqə ərzində gözləmək olar.

Şreder əlaməti – uşaqlıq dibi yuxarı qalxır, göbəkdən yuxarı və sağda yerləşir (qum saati).

Çukalov – qasıq üzərinə əlin kənarıyla təzyiq göstərdikdə göbək ciyəsi kəsiyi geri çəkilmir.

Alfeld əlaməti – xarici göbək ciyəsi kəsiyinin uzanması, liqatura 8-10 sm aşağı düşür.

Kleyn əlaməti – gücənməni saxladıqdan sonra uzanmış göbək ciyəsi kəsiyi geri çəkilmir.

Daxili müayinədən öncə xarici cinsiyyət orqanlarının işlənilməsi:

Kornsanq vasitəsiylə steril tənzif kürəcikləri götürülür və dəri antiseptiki ilə işlənilir və daha sonra ardıcıl olaraq cinsiyyət dodaqları, qasıq nahiyyəsi, budun daxili səthi, aralıq və anus hissəsi işlənilir.

Ayrılmış ciftin çıxmasına yardım:

- Abuladze üsulu. Hər iki əllə qarının ön divarı qat şəklində tuturlur, qadına gücənmə təklif edirlər.
- Krede üsulu. Uşaqlıq orta vəziyyətə gətirilir, uşaqlığın yığılması üçün yüngül sığal çəkilir (masaj olmaz!). Daha sonra dörd barmaq uşaqlığın arxa divarında, ovuc uşaqlığın dibində, baş barmaq isə onun ön divarında olmaqla, iki kəşişən istiqamətdə bütün əllə uşaqlığa təzyiq göstərilir (baş barmaqla öndən arxaya, ovucla yuxarıdan aşağıya). Pasiyentə gücənmək olmaz.
- Henter üsulu. Uşaqlıq orta vəziyyətə gətirilir. Qarının ön divarından, uşaqlığın yığılması üçün yüngül sığal çəkilir. Daha sonra üzü doğuş edənin ayaqlarına tərəf dayanaraq, yumruq kimi sıxılmış əlləri uşaqlığın boru bucaqları sahəsində yerləşdirmək lazımdır və tədricən uşaqlığa, qasığa doğru təzyiq etmək lazımdır. Pasiyentə gücənmək olmaz.

Çek-list (ssenari 1)

№	Akkreditə olunan şəxsin fəaliyyəti	Qiymətləndirmə meyarları	
		☐ bəli	☐ xeyr
1	Pasiyentlə verbal və qeyri-verbal ünsiyyət qurur	☐ bəli	☐ xeyr
2	Son aybaşı tarixini dəqiqləşdirir	☐ bəli	☐ xeyr
3	DET-ni hesablayır	☐ bəli	☐ xeyr
4	Əllərini gigiyenik üsulla təmizləyir və müayinə əlcəklərini geyinir	☐ bəli	☐ xeyr
5	Leopoldun I üsulunu yerinə yetirir və məqsədini səsləndirir	☐ bəli	☐ xeyr
6	Leopoldun II üsulunu yerinə yetirir və məqsədini səsləndirir	☐ bəli	☐ xeyr
7	Leopoldun III üsulunu yerinə yetirir və məqsədini səsləndirir	☐ bəli	☐ xeyr
8	Leopoldun IV üsulunu yerinə yetirir və məqsədini səsləndirir	☐ bəli	☐ xeyr
9	Dölnün ürək vurğularının eşidildiyi yeri təyin edir	☐ bəli	☐ xeyr
10	Qarının çevrəsini və uşaqlıq dibinin hündürlüyünü ölçür	☐ bəli	☐ xeyr
11	Dölnün təqribi çəkisini hesablayır	☐ bəli	☐ xeyr
12	Çanaqölcəni doğru şəkildə tutur	☐ bəli	☐ xeyr
13	D.spinarum-u müəyyən etdi	☐ bəli	☐ xeyr
14	D.cristarum-u müəyyən etdi	☐ bəli	☐ xeyr
15	D.trochanterica-nı müəyyən etdi	☐ bəli	☐ xeyr
16	Conjugata externa-nı müəyyən etdi	☐ bəli	☐ xeyr
17	Həqiqi konyuqatanı hesablayır	☐ bəli	☐ xeyr
18	Əlcəklərini çıxarıb B sinif tullantı qabına atdı	☐ bəli	☐ xeyr
19	Əllərini gigiyenik üsulla təmizlədi	☐ bəli	☐ xeyr
20	Müayinənin nəticələri barədə pasiyentə məlumat verir	☐ bəli	☐ xeyr

Çek-list (ssenari 2)

№	Akkreditə olunan şəxsin fəaliyyəti	Qiymətləndirmə meyarları	
		☐ bəli	☐ xeyr
1	Pasiyentlə verbal və qeyri-verbal ünsiyyət qurur	☐ bəli	☐ xeyr
2	Pasiyentin şikayətlərini aydınlaşdırır	☐ bəli	☐ xeyr
3	Əllərini gigiyenik üsulla təmizləyir və steril əlcəkləri geyinir	☐ bəli	☐ xeyr
4	Daxili mamalıq müayinəsini düzgün nümayiş etdirir	☐ bəli	☐ xeyr
5	Uşaqlıq boynunun açılma dərəcəsini düzgün təyin edir	☐ bəli	☐ xeyr
6	Ön ənsə gəlişində doğuşun biomexanizmini nümayiş etdirir	☐ bəli	☐ xeyr
7	Yaranan istinad nöqtələrini səsləndirir	☐ bəli	☐ xeyr
8	Doğuşun III mərhələsinin aparılma üsulunu səsləndirir	☐ bəli	☐ xeyr
9	Koxer sıxaclarını doğru məsafədə yerləşdirir	☐ bəli	☐ xeyr
10	Sıxaclar arasındakı göbək ciyəsinə təmizləyərək kəsir	☐ bəli	☐ xeyr
11	Şreder əlamətini qiymətləndirir	☐ bəli	☐ xeyr
12	Alfeld əlamətini qiymətləndirir	☐ bəli	☐ xeyr
13	Çukalov əlamətini qiymətləndirir	☐ bəli	☐ xeyr
14	Kleyn əlamətini qiymətləndirir	☐ bəli	☐ xeyr
15	Abuladze üsulunu nümayiş etdirir	☐ bəli	☐ xeyr
16	Krede üsulunu nümayiş etdirir	☐ bəli	☐ xeyr
17	Henter üsulunu nümayiş etdirir	☐ bəli	☐ xeyr
18	Erkən zahılıq dövrünün aparılması qaydalarını səsləndirir və nümayiş edir	☐ bəli	☐ xeyr
19	Uşaqlıq dibinin hündürlük səviyyəsinə əsasən, zahılıq dövrünün gününü düzgün səsləndirir	☐ bəli	☐ xeyr
20	Əlcəklərini çıxarıb B sinif tullantı qabına atdı	☐ bəli	☐ xeyr
21	Əllərini gigiyenik üsulla təmizlədi	☐ bəli	☐ xeyr

Pasportunun normativ-metodik təminatı

1. Mamalıq və ginekologiyada müasir diaqnostika və müalicə. Günəş tibb kitabəvləri 2010
2. Uilyams Mamalıq. Makqrou Hill/Tibb. 26-cı nəşr, 2022
3. Mamalıq. H.M.Savelyeva, H.T.Suxix, V.N.Serova, V.Y.Radzinskiy. 2-ci nəşr. M.: ГЭОТАР-Медиа, 2019
4. https://www.wikilectures.eu/w/The_third_period_of_labor